

CO-CONSTRUIR UNA SOCIETAT QUE PROMOGUI LA VIDA

exploració de dinàmiques inconscients en processos de radicalització

Roma, Joan; Carrau, Sandra; Sierra, David; Benavent, Jaume
Institut Innova, Barcelona (www.innovaccio.net)

Propòsit

Cada vegada que hi ha un atac terrorista, “el lloc en el què vivim” canvia inevitablement, i a molts nivells de profunditat. Les ciutats que els han patit ja no són les mateixes que eren, tant literalment com simbòlica.

El no tenir explicacions racionals que ens expliquin el perquè d'aquests actes tan irreversibles, ens genera inseguretats respecte “al món extern”, i ens porta a preguntar-nos què és el que va fer que uns joves, que consideràvem ben integrats, arribessin a desenvolupar uns actes tan irreversibles? Finalment aquests actes i les reaccions posteriors poden consolidar l'experiència de por cap al “món extern”, tal i com el representa ‘l'altre’ i així eliminar la possibilitat d'un joc creatiu en el “lloc en què vivim” de Winnicott.

Amb l'ús de la perspectiva sistèmica i la socio-anàlisi analitzarem l'experiència viscuda després dels atacs terroristes gihadistes de Barcelona i Cambrils del 17 d'agost de 2017 per elaborar hipòtesis que puguin donar llum a les dinàmiques que poden estar generant aquests processos de radicalització tan ràpida entre joves europeus musulmans i l'ús que en fa altres grups per a justificar la seva deriva.

Els atemptats de Catalunya (agost 2017)

El 16 d'agost de 2017 hi ha una gran explosió a Alcanar (província de Tarragona) on mor una persona, Abdelbaki es Satty, i una altra queda ferida. L'endemà a la tarda, 17 d'agost, un jove amb una furgoneta atropella indiscriminadament a les persones que passejaven per Les Rambles de Barcelona (moren 14, el més petit

de 2 anys) i mentre el jove es dona a la fuga, en mata un altre per robar-li el cotxe. A la matinada del 18 a Cambrils un grup de joves ataquen amb ganivets als ciutadans que estaven a les terrasses (fan una víctima) i els 5 joves moren a mans de la policia catalana. Al cap de 72 hores de l'atemptat de Barcelona, el jove terrorista de Les Rambles és identificat a Subirats (província de Barcelona) i la policia l'abat mentre el jove crida "Ala es gran".

Les investigacions posteriors confirmen que es tractava d'una cèl·lula gihadista de 12 persones; 11 joves musulmans de Ripoll, província de Girona, d'entre 17 i 24 anys i l'Imam de la mateixa ciutat, Es-Satty, com a líder del grup.

Un dels aspectes més xocants per a la societat catalana, va ser que els joves de Ripoll eren considerats ben integrats en aquesta petita població d'uns 11.000 habitants, havien estat escolaritzats allà, tenien feines, i un d'ells ja havia nascut a Catalunya. Era tanta la familiaritat que en els mitjans de comunicació catalans, en fer referència als atemptats, es mencionava el nom de pila dels joves: en Younes, en Samir,... etc.

Això va suposar un canvi catastròfic¹ molt profund a la societat catalana i en específic la de Ripoll, tal i com descriu en una carta del 22 d'agost Raquel Rull, pedagoga que havia treballat amb els joves des de que eren nens fins a adolescents:

"Mai no havia tingut un sentiment tan fort com aquest, perquè no és racional, no ve d'alguna cosa que veus que ha de passar o que forma part de la vida. Ve d'un altre lloc que no sóc capaç de descriure".

Sabem que l'efecte més profund de l'acte terrorista gihadista és la introducció de la por i la desconfiança entre "nosaltres", i destruir així "l'espai en què vivim conjuntament"². D'aquí que el lema de la manifestació de l'endemà dels atemptats a Barcelona fos: **"No tinc por"**.

Malgrat manifestar-nos, les conductes defensives davant l'ansietat poden seguir operant i trobar-nos en lluita i crear l'enemic immigrant, musulmà o qui pugui ser etiquetat com a tal, o en fuga i voler passar pàgina ràpidament com si res hagués

passat. Tal i com s'intueix un any després dels atemptats, quan es publiquen noves informacions i imatges del sumari i gran part de la població de Ripoll expressa el seu enuig amb els mitjans de comunicació per recrear de nou els fets viscuts i el desig de no remoure més el que va passar.

D'aquí que l'article vulgui contribuir a comprendre abans de reaccionar defensivament i poder anticipar vies d'acció que ens ajudin a promoure la vida i no la mort. A continuació ens proposem explorar algunes de les dinàmiques que podrien explicar perquè darrerament la radicalització assassina i suïcida de ISIS pugui ser una opció seductora per alguns dels joves europeus d'origen musulmà.

Els atemptats terroristes com a símbol i símptoma

Com qualsevol fet catastròfic que altera el funcionament usual d'una comunitat humana, els atemptats terroristes poden ser tractats factualment – i aleshores intentar restablir el funcionament habitual i pal·liar el que els atemptats hagin volgut destruir-, però també poden ser un símbol i un símptoma de quelcom que semblaria que no pot ser expressat d'una altra manera, i que abasta un horitzó temporal més llarg per a la convivència a la comunitat.

Des d'una perspectiva sistèmica doncs, la radicalització creixent entre joves d'origen musulmà europeus que s'acaben convertint en actors d'atemptats “a casa seva”, podria entendre's com una expressió d'un malestar individual però també col·lectiu.

Partint de la descripció que fa Byung-Chul Han sobre l'actual “societat del rendiment”, trobem com cada vegada més el consumisme i la productivitat regeixen les formes de relacionar-nos i estar en el món, on el Super-ego repressor és substituït per un Super-Jo idealitzat que es viu com a lliure, però que en el fons està sotmès als resultats viscuts com a fruit únicament del propi rendiment.

D'aquí que davant dels fracassos es generin una sèrie de dinàmiques de violència auto-generada i auto-culpabilització. En aquest context la frustració és cada vegada més generalitzada, i amb ella formes d'auto-rebuig i auto-explotació, que explicarien les malalties majoritàries de les societats Occidentals; la depressió i el *burn out*.

I és en aquest context del rendiment, en la que la vida es converteix en una cursa individual de supervivència, que col·lectivament podríem estar co-creant una cultura de la mort lenta. Cultura que tant té efectes nocius en els que se senten vencedors, que es troben confrontats amb la insatisfacció permanent, com en els que se senten vençuts, que poden acumular ressentiment per sentir que han de competir en condicions d'inferioritat.

Podria ser doncs que projectes que en altres circumstàncies no tindrien seguidors, en la “societat del rendiment” prenguin força com a forma de lluitar contra aquesta societat que en el fons no ens ajuda a ser feliços. I, malgrat racionalment no hi trobem beneficis, inconscientment podria ser que convertir-se en terrorista fos per alguns una via d'expressió d'aquesta buidor o malestar i fins i tot es pogués convertir en un símbol contra-cultural.

Diem “contra-cultural” perquè podem llegir un atac terrorista com una antítesi a les tendències occidentals actuals: són actes improductius (van a favor de la destrucció i en contra del creixement constant), requereixen pocs recursos per a fer un gran impacte (contrari al materialisme), són un reclam d'un sentit de la vida transcendent (contra el benefici material), ofereixen el tornar a sentir-se comunitat (contra l'individualisme) i permeten treballar amb solidaritat i sentit col·lectiu (com significa morir pels “germans musulmans”).

Així doncs; podria ser que aquests processos de radicalització creixents fossin un símptoma d'un malestar social i una expressió radical de quelcom que es resisteix a morir en aquesta “societat del rendiment”?

Si és així, quin “espai en què vivim” estem co-creant per a què uns joves “dels nostres”, puguin trobar sentit a convertir-se en “els altres” i actuar de forma tan radicalment destructiva i irreversible contra “nosaltres” i finalment contra “ells mateixos”? A continuació explorarem algunes hipòtesis al respecte.

“Un dels nostres”: viure en un espai comú

Raquell Rull a la seva carta després dels atemptats descrivia als joves, convertits de sobte en terroristes, de la següent manera:

*“...aquests nens eren com tots. Com els meus fills, eren nens de Ripoll
(...) Com aquell que et saluda i et deixa passar davant la cua del súper,
el que es posa nerviós quan li somriu una noia...”*

Aquesta frase ens mostra com en una societat que pretén ser inclusiva, podríem tendir a generar-nos una fantasia d'uniformitat -“tots som iguals”-. I aquest “ser iguals” estaria basat en uns paràmetres determinats, que a la vegada que ens defineixen, s'exclouen altres diferències també presents entre “nosaltres”.

És la tendència a la homogeneïtzació que Sennett anomena “mixofobia”; *“el desig d'assemblar-se als demés, com una excusa per a per a què no haguem de calar més a fons els uns amb els altres. I d'aquesta manera fer més tolerable la vida en comú i no haver de fer l'esforç de comprendre, negociar i pactar, que comporta la convivència en la diversitat”*.

Si és així, hi hauria persones que se sentirien legitimades a ser qui són en l'espai comú, mentre que d'altres estarien vivint una exclusió subtil, amb la conseqüent insatisfacció, fragilitat i vulnerabilitat que es generen en aquestes dinàmiques.

Aquestes imatges inconscients sobre els uns i els altres i les seves associacions acaben atribuint rols socials com; les persones immigrants com les “eternes novingudes” o “els convidats complaents”, mentre que la població d'acollida seria la de la identitat “normal” o “l'eterna propietària del territori”, entre d'altres imatges. I això suposa que, com deia Erikson, tot i sentir que un té una identitat individual, pugui trobar-se forçat i definit per una identitat externa. Tal i com es descriu en els processos anomenats actualment de “racialització”, dels quals hi ha una consciència creixent, no estant però exempta de crítiques la mateixa etiqueta.

Això és el que mostra Mostafà Shaimi al seu article d'opinió al diari Ara del 2 de setembre 2017, on descriu com la televisió pública catalana utilitzava frases que exclouen subtilment alguns col·lectius de l'espai comú:

“els ciutadans de Barcelona abracen dos nois de la comunitat musulmana” o “els ciutadans de Ripoll amb la presència de la comunitat musulmana han rebutjat el terrorisme”.

Estaríem aleshores dient que les persones de la comunitat musulmana no són considerades ciutadanes de Barcelona o de Ripoll?

Òbviament que en un context que reivindica la igualtat i la inclusió però inconscientment es donen exclusions subtils de les maneres descrites, fàcilment es genera ressentiment i apareixen identitats reactives en contra de la “cultura dominant”. Un malestar que poden sentir joves europeus musulmans i que els grups terroristes gihadistes han sabut captar i canalitzar per als seus interessos polítics. Grups radicals que colonitzen unes vies creades per les societats occidentals a través de les comunitats religioses: fidels, mesquites i Imams que ofereixen una alternativa per evacuar el ressentiment de forma venjativa i que a la vegada intenta reivindicar una causa col·lectiva pròpia.

Qui sóc jo?: Les identitats múltiples

Wafa Marsi, de 31 anys, veïna dels joves de Ripoll, explica al diari Ara (12 d'agost de 2018) la seva vivència com a catalana i musulmana:

“Vaig ser educada en català, penso en català però hi ha un moment que els de casa et diuen “recorda que ets musulmana” i els de la colla et diuen “ets mora”. Un dia em vaig posar el mocador al cap per entendre qui era”.

Aquesta vivència ens mostra la dificultat que algunes persones d'origen immigrant poden viure en sentir-se part de més d'una comunitat d'identitat. Vivència que es fa més negativa quan alguna de les cultures d'origen no té prestigi social, com significaria el cas de ser nomenada “mora” a Catalunya.

Sabem que el fet d'haver d'emigrar a països considerats més rics, desenvolupats, amb més oportunitats,... sol ser viscut amb un sentiment d'inferioritat. I que l'inconscient colonial tant per la cultura d'acollida com la d'arribada pot estar molt present en el moment de relacionar-nos i prendre un rol. Tan és així que com descriu Sennett, una persona immigrant tot i haver aconseguit seguretat econòmica pot no haver guanyat encara el status social que hi aniria associat.

I per tant, les persones d'origen immigrant poden sentir-se en constant avaluació, havent-se de guanyar un lloc que ja hauria de ser-los propi però que encara no se'l senten seu o no els el fan sentir seu socialment.

En conjunt, la nostra hipòtesi aquí seria que sovint les persones immigrants poden sentir-se definides externament per una identitat en negatiu “ni d'aquí ni d'allà”.

Una identitat construïda des de la negació, que implicaria que qualsevol projecte propi només pugui ser expressat en negatiu, a la vegada que es podria idealitzar la identitat considerada majoritària i fantasejada com a sòlida.

Sentir-se “ni ni” i imaginar els altres amb una identitat clara i uniforme pot generar un sentiment d'enveja, i si hi ha enveja, hi ha fàcilment l'impuls de destrucció d'allò que sentim que no podem tenir. Hipòtesi que reforçaria Zizek quan es refereix a la manca de fonamentalisme religiós dels terroristes de París, que semblarien més moguts per la destrucció de la vida occidental que pel sentiment de tenir una veritat que haurien de difondre.

És a dir, que una forma de projectar la negació introjectada al viure's com a “ni, ni”, seria destruir el que s'enveja de dues maneres: eliminant simbòlicament la identitat envejada (en aquest cas la “catalana” o occidental) substituint-la per la “d'infidels” i també eliminant-la físicament.

Un impuls de destrucció que també és auto-destrucció, doncs el procés de radicalització suposa eliminar la tensió insuportable de l'ambivalència o buit identitari, fent-se gihadista, fins a arribar a eliminar-la del tot trobant sentit al propi suïcidi matant. Aquí pren sentit el ritual i la difusió mediàtica que fa ISIS dels joves radicalitzats que es canvien el nom i cremen els seus passaports europeus en el ritual que anomenen “camí sense retorn”.

El llegat familiar: conscient i inconscient

Sabem que tota vivència d'emigració implica un dol, una pèrdua del que deixem, llocs, amics, familiars, records,... el Síndrome d'Ulisses que sol tenir efectes més intensos en els nens que han d'emigrar, que no troben un sentit a la pèrdua que

viuen. Emocions que en l'etapa adolescent solen incrementar-se per les dificultats de la pròpia etapa vital, tal i com veurem més endavant.

León i Rebecca Grinberg descriuen l'estrés de la emigració degut a múltiples motius: la separació, els dubtes sobre la lleialtat i els valors que configuren el super-ego, l'ansietat persecutòria pel xoc cultural que suposa el contacte amb allò nou i desconegut, depressió pel dol i l'abandonament o la pèrdua de parts del *self* i la confusió en la discriminació entre allò vell i allò nou.

En aquest procés es desenvolupen una sèrie de mecanismes de supervivència i que en els dos extrems serien: la idealització de la cultura d'acollida i el rebuig de la d'origen, o el tancament en la comunitat restringida d'iguals, que ens protegiria de la nova i desconeguda, a la vegada que ens aïllaria. Formes totes elles que permeten sobreviure en el procés d'adaptació però que no permetrien elaborar les emocions viscudes en el mateix.

En aquest sentit podríem pensar que **aquestes emocions reprimides per la necessitat d'adaptació, si no hi ha espais on elaborar-les, podrien ser transmeses com a llegat inconscient a les següents generacions que possiblement fins i tot ja hauran nascut a la nova cultura.**

Sabem que en els nens l'emigració familiar té efectes significatius, com per exemple; viure amb un sentiment de pes i deute respecte al sacrifici que han fet els propis pares, que els pot dur a ser més determinats en la seva expressió de la identitat cultural d'origen, o en l'altre extrem intentar amagar la pròpia "migritud" tot menystenint l'origen cultural familiar (i per tant rebutjant una part d'ells mateixos) o sentir inconscientment que mai seran plenament del lloc on han nascut, i sentir-se eterns convidats a "casa seva".

Per altra banda, un llegat familiar més conscient que l'anterior és la cultura patriarcal de les famílies d'origen musulmà. I en aquest sentit ens podem preguntar com viuen els fills mascles el rol del seu pare "fracassat" perquè ha hagut d'emigrar. I també com és la vivència del seu paper de mascle en relació al de les dones de la família que segurament han de treballar i tenir un paper més actiu i públic, que el que la seva cultura d'origen li atribuiria.

La nostra hipòtesi és que **els joves mascles de famílies immigrants de cultures patriarcals, com seria la musulmana, estarien creixent aspirant a una masculinitat rígida que substituís l'ordre del pare, tot buscant un referent masculí exitós en qui poder projectar-se.**

Aquests fills que poden sentir-se “doblement ciutadans de segona” podrien trobar en la figura de l'Imam un model masculí poderós, que transmet un missatge unívoc – sense les contradiccions internes que ells viuen- i una via per a recuperar la pròpia capacitat d'agència que senten que no tenen i indirectament també restaurar la dels seus pares, que podrien ser vistos com a excessivament sotmesos o passius. En el cas que ens ocupa aquí, l'imam hauria estat un catalitzador del malestar difús expressat ja en forma d'interès per la cultura gihadista per part d'alguns dels membres del grup de Ripoll (lectures d'escrits, seguiment per les xarxes socials dels seus missatges,...).

Difícilment aquestes figures inductores podrien actuar si no hi hagués un sistema social amb dinàmiques inconscients que els oferís un rol tan significatiu.

En el nostre cas, l'estereotip de l'imam malvat, com l'adult que corromp els joves, ocultaria la identificació d'una dinàmica social més àmplia i ens impediria de reconèixer la profunditat i amplitud del fenomen. I el més perillós, ens impediria d'actuar-hi en una altra direcció.

Aquest sentiment individual de recuperar quelcom perdut, seria el mateix que el desig col·lectiu de recuperació d'un poder viscut en altres èpoques, que està implícit en el ressorgiment del feixisme a Europa, o la nostàlgia per moments històrics de superioritat, com seria també la reivindicació d'Al-Andalus a través de la creació virtual del Califat per part de l'islamisme radical.

Etapa de transició juvenil i el buit d'ideals

Tal i com descrivíem al principi, els joves de Ripoll radicalitzats tenien entre 17 i 24 anys, com són la majoria dels joves que han comès atemptats a Europa darrerament. Això significa que són joves en una etapa vital de transició, en la que els ideals de la infància es destrueixen i el subjecte necessita substituir-los per uns de nous.

Són moments intensos de desidealització i reidealització, o el que Winnicott descriu com el passatge del “*pot au noir*” cap a un nou “espai potencial” en el que tornar a jugar creativament.

En la desidealització el jove es pot sentir buit, avorrit, deprimat i no trobar sentit a la vida i pot tendir a menysvalorar-se a sí mateix. Mentre que en l'altre extrem, en la reidealització es pot caure en l'exaltació, les passions, l'elevació d'un mateix, l'avidesa d'un món nou, creatiu, amb una cerca d'un sentit ple i la fantasia que la justícia i la veritat triomfaran³.

En aquests moments el subjecte s'ha d'apropiar de si mateix i per això les fronteres habituals poden esborrar-se parcialment. És quan es permeten les transgressions per a sentir-se amo d'un mateix, com si se sortís de la pròpia pell per a trobar-ne una de nova. Els intents de suïcidi en aquesta etapa vital podrien ser interpretats com una forma de suïcidar-se abans de sentir-se mort o podrir-se.

Per a alguns aquesta transició es fa més difícil i la viuen com un turment secret i imprevisible, i aquests serien més fàcilment reclutables pel terrorisme i més difícils d'anticipar i detectar.

D'aquí que el gihadisme amb les seves campanyes de marketing ben orquestrades, s'adreça a aquestes edats, als *millennials*, mostrant-los una imatge familiar i amable del terrorisme. D'aquesta manera creen *mujahidins* populars d'aspecte amical i internacionals, copien videojocs populars per a explicar atemptats o execucions reals, les víctimes són tractades com personatges virtuals amb les quals és difícil sentir empatia i es graven *youtubers* que expliquen com matar amb ganivet o fer una bomba a la cuina de casa. A més les xarxes socials els permet arribar a aquestes audiències potencials i expandir aquest nou tipus de terrorisme seductor *transmedia*.

Per a aquests joves en etapa de transició, que sovint se senten sols, la nova identitat gihadista els permetria sedar l'angoixa d'aquest passatge vital, els donaria un impuls d'omnipotència en moments de depressió i una oportunitat per agilitzar el procés de construcció d'un nou jo. D'aquí que els joves radicalitzats es canvien de nom i adquireixin uns nous hàbits ràpidament.

Això últim ho descriu molt clarament l'entorn dels joves de Ripoll que comenten com d'un dia per l'altre els seus amics van deixar de saludar-los, van canviar els hàbits de beure i sortir a la nit i se'ls veia més tranquils. Cosa que per altra banda, feia feliços als pares que els veien més orientats; *“haviem deixat de beure alcohol i anaven més a la mesquita”* comenten.

Tot i això, mentre aquests joves són seduïts pels ideals del gihadisme, pensant que troben l'autenticitat i una forma ràpida de recuperar la capacitat d'agència, en el fons el que fan és convertir-se en autòmats, imitant altres subjectes, que serien nous herois als quals copiar, tot perdent la pròpia singularitat.

És aquest procés d'eliminació de la pròpia singularitat i de convertir-se “com els altres” que fa que els joves radicalitzats siguin difícils d'identificar pels serveis institucionalitzats i faria necessari incorporar altres perspectives que sortissin d'alguns dels marcs que intentem descriure en aquest article.

La identitat islamista com a salvació i cura

Amb tot, mentre Occident intenta prevenir atemptats generant protocols policíacs per a identificar processos de radicalització a les escoles, els líders islamistes estan sabent com captar la debilitat del sistema occidental actual.

La seva doctrina universal ofereix als joves musulmans europeus una via de cura d'un malestar, una comunitat d'acollida i una causa per la qual val la pena lluitar i a través de la qual poden canviar el seu rol de ciutadans de segona o víctimes a herois elegits per una acció superior.

Com descriu Vidino l'accés a la identitat islamista dóna prestigi als joves, que en el seu hàbitat se senten de segona. El procés de radicalització és viscut com l'entrada a “una escola de prestigi, molt selectiva que no accepta a qualsevol”. És una escola que amb la interpretació que fa de l'Islam, permet cobrir el buit existencial dels joves amb una causa política i els permet sentir-se distingits i singulars en una cultura majoritàriament secular com és l'europea. Una cultura occidental que els estaria mostrant tota una sèrie d'oportunitats però que a la pràctica no les hi oferiria realment.

D'aquesta manera amb la radicalització aquests joves es podrien venjar de la societat que senten injusta, i adquirir una identitat més assertiva que la que poden sentir que han hagut d'assumir els seus pares amb la sobre-adaptació.

Es tracta d'una nova identitat que valora la vida del més enllà i per tant fa que arriscar-se a la mort sigui més valuós que la vida en el present. A la vegada se senten protegits per quelcom més gran que un mateix, Déu o els "germans musulmans". Doncs "Islam" no només significa "submissió" sinó també l'estat de curació una vegada s'ha superat un perill. Per això, com descriu Benslama amb detall, la identitat islamista pot ser més forta que una secta i més tòxica que un deliri, ja que a l'estat psico-social individual se li ajunta una realitat històrica política d'opressió i guerra que dóna suport a la narrativa representativa del mite de l'Islam.

Tal i com descriu Pius Alibek, les mesquites on es recluten aquests joves a través d'Imams carismàtics no representen la població de religió musulmana. A aquestes mesquites es fa una interpretació agressiva i interessada del Korà, llibre que per la seva complexitat permet moltes interpretacions diferents.

La interpretació radical de l'Islam associa la massacre com a acte de purificació moral dels impurs a ulls de Déu. I el "kamikaze", seguint Benslama, un ideal de puresa, que renuncia al gaudi de la vida present, viscuda com a impura, per accedir al gaudi paradisiàc absolut i desproveït de tota prohibició.

No és d'estranyar doncs, que es puguin captar joves amb un alt grau de sentit de la responsabilitat i compromís, tal i com descrivia la pedagoga Rull al Younes (el terrorista de Les Rambles) especialment. Doncs els joves radicalitzats cal que tinguin disciplina i sentir-se profundament compromesos en la causa, en aquest cas la de venjar el mal històric fet a l'Islam. Així ISIS aconsegueix que la ferida històrica sigui actuada a través dels cossos dels joves reclutats, convertits en els venjadors "elegits de Déu". Ells serien els autoritzats a transgredir qualsevol llei en nom de la Llei de Déu, fet que a més els convertiria en purs. Tant la purificació com l'arrepentiment es diu que són les bases de l'Islam.

Co-construir una societat que promogui la vida i no la mort

Ens agradaria pensar, que amb el focus posat en els grups radicals de joves gihadistes, aquests no són utilitzats per encobrir o justificar altres grups de joves radicals de tendència d'ultra-dreta i feixista sota un implícit no declarat de que aquests darrers són més "nostres". I així no aprofundir en quines poden ser les bases de cultiu d'aquests altres fenòmens també violents.

Si més enllà del dolor i la ferida que impliquen per a la comunitat els atacs terroristes gihadistes, poguéssim interpretar què signifiquen aquests fenòmens en profunditat per a la societat en el seu conjunt, segurament disposaríem d'una imatge bastant més complexa de les societats que en el fons es consideren "receptores".

Sistèmicament, ens posaria l'accent en les relacions que s'estableixen entre grups, des d'una perspectiva en què tots són diferents i no només els considerats "l'altre". D'aquesta manera, tots els grups podrien utilitzar el concepte "nosaltres" i aplicar-se a la vegada a ells mateixos el pronom "ells".

Encara que sigui un lloc comú, la relació entre la creació de por a les societats contemporànies i la manipulabilitat de les mateixes, no podem deixar-ho de mencionar, tota vegada que ja s'ha descobert que diversos països utilitzen les "fake news" per a generar aquests tipus de climes que condueixen a la desconfiança "entre nosaltres."*

Tal i com diu John Carlin: *"si aconseguixo vendre la por, en 5 min puc vendre l'odi, i en 3 min el racisme, i de propina totes les altres discriminacions que vulgui"*.

Això és el que podem veure amb la creació de protocols de prevenció a les escoles fets per la policia catalana, o els comentaris de veïns de Ripoll un any després dels atemptats que diuen *"ja no els puc mirar com abans"* (referint-se als seus

---

* Per reblar el clau; les darreres informacions publicades per fonts fiables com el diari "El Público" i no rebutades per cap institució, afirmen que l'imam de Ripoll era un confident del CNI espanyol (Centro Nacional de Inteligencia), que l'hauria mantingut contactat fins poc abans dels atemptats. La negativa del Congreso Español a constituir una Comissió d'investigació i la negativa del CNI de proporcionar informació, no han fet més que incrementar la por i la desconfiança a la comunitat.

veïns musulmans) i és el que algunes associacions locals, com la xarxa veïnal “Som Ripoll”, estan intentant treballar per a recuperar el sentit de comunitat entre tota la població.

Contra aquestes reaccions emocionals i defensives ens cal doncs un treball en profunditat, una revisió de les imatges inconscients respecte als “altres” amb les que treballem tant educadors socials, mestres, població immigrant i no, administració, mitjans de comunicació, etc. Per tal de poder comprendre les diferents contribucions conscients i sobretot inconscients que estem fent i descobrir les que podem fer de forma activa per a co-construir un espai en què vivim habitable per a tots/es.

En definitiva, com anticipava Bauman, *“el repte que se’ns planteja actualment [als qui vulguem una societat que promogui la vida] serà aprendre a viure junts amb les nostres diferències, malgrat els intents interessats de destruir aquesta possibilitat”*.

BIBLIOGRAFIA

- Alibek, P. <https://www.vilaweb.cat/noticies/pius-alibek-acabes-pensant-que-ningu-no-vol-liquidar-estat-islamic/> (Vilaweb, 24 August 2017)
- AlSayyad, N; Castells, M. (eds.), “¿Europa musulmana o euro-islam?”, alianza ensayo, 2003.
- Baumann, Z., “Confianza y temor en la ciudad: vivir con extranjeros”, Arcadia, Barcelona 2006.
- Benslama, F. “Un furieux désir de sacrifice. Le surmusulman”, Seuil 2016.
- Bion, W.R. “Catastrophic change”, Bulletin of the British Psychoanalytical Society, 1966, N°5.
- Bion, W.R. “Experiencias en grupos”, Paidós, Buenos Aires, 1996.
- Carlin, J., Revista “La Maleta de Portbou”, núm.13 septiembre-octubre, 2018 <https://lamaletadeportbou.com/conversacion-hakan-gunday-john-carlin/>
- Erikson, E.H., Ed. W.W.Norton & Co, New York-London, 1959.
- van Hulst, S.J. “The Netherlands. Ministry of the Interior and Kingdom Relations. Violent Jihad in the Netherlands: Current trends in the Islamist terrorist threat”. The Hague: General Intelligence and Security Service, 2006.
- Lesaca, J. “Armas de seducción masiva: la factoría audiovisual de Estado Islámico para fascinar a la generación *millennial*”, Península, 2017 Barcelona.

- Napoleoni, L. "Yihad: cómo se financia el terrorismo en la nueva economía", Ed. Uranos, 2004.
- Roma, J., Sierra, D., Benavent, J., Carrau, S. & Hornung Ziff, A. "The effects for work and entrepreneurship of the Positivist Self-Sufficiency dynamic. Alternative proposals". Paper presented at the ISPSO Annual Symposium "The Future of Work and the Work of our Future, Oxford, July 2013)
- Sennett, R. "Vida urbana e identidad personal", Península, Barcelona 2001.
- Sennett, R. "The hidden injuries of class", New York: Knopf, 1972 (Península, Barcelona 1974).
- Vidino, Lorenzo. "The Hofstad Group: The New Face of Terrorist Networks in Europe". *Studies in Conflict & Terrorism*. 30.7 (2007): 579-592.
- Ward, C; Bochner, S; Furnham, A. "The psychology of culture shock", Routledge, 2001.
- Winnicott, D.W. "Realidad y Juego", Gedisa, Barcelona, 2006.
- Zizek, S; "Islam y Modernidad", Herder, 2015.